

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

8 Si sis de clero, tu nunquam beltiger esto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

¶ **Vobis** Sic emendatum ex vetustis codicibus, & originibus, cum in vulgatis, & hic, & infra 24. q. 1. quisquis, legeretur, nobis. Vix autem, deiectionum, non est mutata ob gressum. Nam in vulgatis hic, & infra cap. citato, & apud Puvonem, & in Originali est, Projectum.

C. II. ¶ **Catholici non ideò aliena possident, quia ab hæreticis ablata re-**
ment.

Item contra literas Petiliani, lib. 2. cap. 45.
¶ **De rebus, vel locis ecclesiasticis, quæ tenebatis, & non tenetis, querimini, possunt & iudæi se iustos dicere, & iniquitatem nobis obijcere: quia locum, in quo impero regnaverunt, modo Christiani possident. Quid ergo indignum, si ea, quæ tenebant hæretici, secundum potestatem Domini voluntatem catholici tenent? Ad omnes enim similes, id est, ad omnes impios & iniquos illa rex Domini valet. b [Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti iustitiam.] An frustra scriptum est: [Labores impiorum iusti edent?] Quapropter magis mirari debetis, quod adhuc tenetis aliquid, quam quod aliquid amisistis. Item cap. 39. Si qua sunt prædicia & possidere cœpistis, quia vobis ablata nobis Dominus dedit, non ideò concupiscimus aliena: quis illius imperio, cuius sunt omnia, facta sunt nostra, & iustæ nostræ sunt. Vos enim his utebamini ad præcilionem, nos ad unitatem. Alioquin & primo populo Dei possenti obijcere, alienæ rei concupiscentiam, qui divina potestate ab eorum facie, quia ea terra malè utebantur, expulsi sunt: & ipsi iudæi, à quibus ablatum est regnum secundum d. verba Domini, & datum est genti facienti iustitiam, possunt obijcere alienæ rei concupiscentiam: quia ecclesia Christi possidet e, ubi persecutores Christi regnabant.**

C. III. ¶ **Res ecclesiastica ab hæreticis iniuste possidentur.**

Idem epist. 10. ad Bonifacium.

¶ **Quod** & autem nobis obijciunt, quod res eorum concupimus & auferamus, utinam catholici fiant, & nos solum quæ dicunt sua, sed etiam nostra in pace nobiscum & charitate possideant. Vique adeo autem calumnia cupiditate cœcantur, ut non attendant, quam sint inter se contraria, quæ loquuntur. Ipsi certe dicunt, & invidiosissimi conquire videntur, quod eos in nostram communionem violenter legum imperio coarctamus. Hoc utique nullo modo faceremus, si res eorum possidere vellemus. Quis avarus querit composse forem? Quis dominandi cupiditate inflammatus, vel fastu dominationis clarus, desiderat habere consortem? Ipsos certe attendant quondam suos, jam nostros socios, & fraternam nobis dilectione conjunctos; quemadmodum ea & tenent, non solum, quæ habebant, sed etiam nostra, quæ non habebant. Quæ tamen, si pauperum compauperes sumus, & nostra sunt, & illorum. Si h. autem privata, quæ nobis sufficienter possidemus, non sunt illa nostra, sed pauperum quorum procuracionem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnaibili vindicamus. Quidquid ergo nomine ecclesiarum patri; Donati possidebatur, Christiani Imperatores legibus religionis cum ipsis ecclesiis ad catholicam transire iusserunt. Cum ergo nobiscum sint plebes eorum ecclesiarum, nobiscum pauperes, qui de eisdem possessiunculis aiebantur, ipsi potius foris possidentur concupiscere aliena, sed intrent in unitatis societatem, ut pariter gubernemus non illa tantum, quæ

dicunt sua, verum etiam quæ dicuntur & nostra. Scriptum a. est enim: [Omnia vestra: vos autem Christi, Christus autem Dei.]

C. IV. ¶ **Qui à corpore Christi præciditur, spirituum iustitiam tenere non poterit.**

Idem in eadem epistola 10.

¶ **Quemadmodum** membrum, si prædicatur ab hominis vivi corpore, non potest tenere spiritum vite, sic homo, qui præciditur de Christi iusti corpore, nullo modo potest tenere spiritum iustitiæ, etiam si figuram membri teneat, [quam sumpsit in corpore. In b. huius ergo compagem corporis veniant, & labores suos non dominandi cupiditate, sed bene utendi pietate possideant. Nos autem voluntatem nostram, ut jam dictum est, ab huius cupiditatis sordibus, quolibet inimico iudicante, purgamus: quando eos ipsos, quorum labores dicuntur, ut nobiscum & illis, & nostris in societate catholica utantur, quantum valemus, inquirimus. ¶ Sed hoc est, inquit, quod nos movet: si iniusti sumus, quare nos queritis? Quibus respondemus, querimus vos iniustos, ne permaneat iniusti: querimus perditos, ut de inventis gaudere possimus, dicentes, Mortuus erat frater, & revixit, perierat, & inventus est. Quare ergo, me, inquit, & non baptizas, ut me abluas à peccatis? Respondeo, quia non facio injuriam characteri Imperatoris, cum errorem corripo desertoris. Quare, inquit, apud te vel poenitentiam non ago? Imò, nisi egeris, saluus esse non poteris. Quomodo enim gaudebis te esse correctum, nisi doleas te fuisse perversum? Quid ergo, inquit, apud vos, cum ad vos transimus, accipimus? Respondeo, non quidem accipitis baptismum, qui vobis extra compagem corporis Christi inesse potuit, prodesse non potuit: sed accipitis d. unitatem spiritus in vinculo pacis (sine qua nemo poterit videre Deum) & charitatem, quæ sicut scriptum e. est, cooperit multitudinem peccatorum. & supra. ¶ Si autem consideremus, quod scriptum est in libro Sapientie f. [Ideo iusti tulerunt spolia impiorum.] Item, quod legitur in proverbii: g. [Theaurizantur autem iusti divitiæ impiorum.] tunc videbimus non esse querendum, qui habeant res hæreticorum, sed qui sint in societate iustorum. Item post aliqua. ¶ Si corpus Christi tollit spolia impiorum, & corpori Christi thesaurizantur divitiæ impiorum, non debent impii foris remanere, ut calumnientur, sed intrare potius, ut iustificentur. Item post aliqua. ¶ In b. Christi ergo compagem corporis veniant, & labores suos non dominandi cupiditate, sed bene utendi pietate possideant. Nos autem voluntatem nostram, ut jam dictum est, ab huius cupiditatis sordibus, quolibet inimico iudicante, purgamus: quando eos ipsos quorum labores dicuntur, ut nobiscum, & illis, & nostris in societate catholica utantur, quantum valemus, inquirimus.

¶ **Antea citabatur ex epistola ad Vincentium, in qua non habetur.**

Hu igitur auctoritatibus liquido monstratur, quod ea, quæ ab hæreticis male possidentur, à catholicis iuste auferuntur, nec ideò aliena possidere dicuntur.

QUÆSTIO VIII.

¶ **De** Episcopo vero, vel quibuslibet clericis, quod nec sua auctoritate, nec auctoritate Romani Pontificis arma arripere valeant, facile probatur. Cum enim Petrus, qui primus Apostolorum à Domino fuerat electus, materiam gladii exercebat, ut magistrum à Iudeorum injuria defenderet, audi vit: i. [Converte gladium tuum in vaginam: omnis enim qui gladium accepit, gladio

a. 1. Cor. 3. b. infra hoc eodem c. in fin. c. Luc. 12. d. Eph. 4. e. Iac. 5. f. Sap. 10. g. Prov. 13. secundum 70. h. sup. hoc eod. c. non longe ab initio. i. Matth. 26.

peribit:] ac si aperit ei diceretur: hactenus tibi, tuus, praedecessoribus inimicis Dei gladio corporali licuit persequi: deinceps in exemplum patientiae gladium tuum, id est, tibi hactenus concessum, in vaginam converte: & tamen spirituale gladium, quod est verbum Dei, in mactatione veteris vitae exerce. Omnis enim prae illam, vel auctoritatem eius, qui legitima potestate utitur, qui, ut ait Apostolus a, non sine causa gladium portat, cui etiam omnis anima subdita esse debet, omnis, inquam qui prae auctoritatem huiusmodi gladium acceperit, gladio peribit. ¶ Item Ambrosius: b [Arma Episcopi lachrymae sunt & orationes.] Item illud Apostoli * [Non vosmetipsos defendentes charissimi,] quamvis omnibus generaliter dicatur, specialiter tamen praelati dictum intelligitur.

C. I. ¶ De eodem.

Unde Ioannes Papa V III. Angeberga Imperatrici, excusans Ioannem Episcopum removersi de militia, dicit.

Nimium e certe veretur, & iure formidat contra professionem sui ordinis secularem militiam exercere: terram defendere, de praesidiis tractare, de armis, tertena potestatis est.

¶ Huic capiti & sequenti non est in vulgatis propositum nomen Palea. Virumque tamen cum deinceps sequenti Palea abest a plerisque exemplaribus.

C. II. ¶ De eodem.

Item Innocentius Papa.

Cum à ludæis, inquit, Dominus caperetur, & Petrus eiusdem inobedientis aurem absunderet, ferire prohibuit: & forma omnium sacerdotum (quorum prior erat) etiam pro seipso capi arma carnalia prohibuit.

C. III. ¶ De eodem. PALEA.

[Item Ambrosius.]

Non à pila quarunt ferrea [Non arma Christi milites. Coactus repurgare non novi: sed dolor, fletus, orationes, lachrymae fuerunt mihi arma adversus milites. Talia enim munimenta sunt sacerdotis. Aliter nec debeo, nec possum resistere: fugere autem, & relinquere ecclesiam non soleo: servum Christi non custodia corporalis, sed Domini providentia seipso confuevit.

¶ Intium huius capitis, quod constat duobus dimetrii jambicis, non est inventum. Reliqua habentur in libro, epistolarum, in oratione contra Auxentium, quamvis hic verba aliqua sunt immutata. Nam apud B. Ambrosium habent ut infra, ea. c. convenior. §. quid ergo turbamini.

Hinc etiam de his, qui in bello, aut rixa moritur, in concilio Triburienfi sic statutum est.

C. IV. ¶ Pro clerico, qui in bello aut rixa moritur, oratio vel oblatio non offeratur.

Quicumque e clericus aut in bello, aut in rixa, aut in gentiliis ludis mortuus fuerit, neque in oblatione, neque in oratione pro eo postuletur; sed in manus incidat iudicis: sepultura tamen non privetur.

C. V. ¶ Gradu amisso tradantur in monasterio clerici voluntarie arma sumentes.

Item ex concilio Toletano IV. c. 44. de clericis arma ferentibus.

Clerici, qui in quacunque se ditione f arma volentes sumperint, aut sumperunt, reperti, amisso ordinis sui gradu in monasterium poenitentiae tradantur.

¶ Poenitentiae] Sic legitur apud Anselmum, & in codicibus conciliorum ederi, & manuscriptis, quamvis in posterioribus editionibus Colonienfisibus in margine sit ascriptum,

a Rom. 3. b Infra, ca. non pila. * Rom. 12. c al. Nimirum. d Poly. l. 4. tit. 11. e Burch. l. 2. c. 23. Ivo p. 6. c. 303. f al. faldime. Anselm. l. 7. c. 17.

perenniter, quemadmodum antea apud Gratianum habetur.

C. VI. ¶ Proprii gradus amissione multitudine militaria arma clericis ferentes.

Item ex concilio Meldensi, cap. 37.

Quicumque a ex clero esse videtur, arma militaria non sumant, nec armati incedant: sed professionis suae vocabulum religiosis moribus, & religioso habitu praebeant. Quod si contempserint, tanquam facinororum canonum contemptores, & ecclesiasticae sanctitatis profanatores proprii gradus amissione multentur, quia non possunt simul Deo & saeculo militare.

¶ pars. Huic ita respondetur. Sacerdotes propria manu arma arripere non debent: sed alios ad arripendum ad opprobrium defensionem, arg. ad inimicorum Dei oppugnationem sicut licet horum.

C. VII. ¶ Pro Saracenis Papa iubet populum congregari, & eis ad litus maris occurrere.

Unde Leo IV. scribit Ludovico b Augusto.

Itaque cum saepe adversa à Saraceno rum partibus pervenias nuncia, quidam in Romanum portum Saracenos clam, furtiveque venturos esse dicebant. Pro quo nostrum congregari praecipimus populum, matimumque ad litus defendere decrevimus, & egressi sumus Roma.

¶ Epistola Leonis IV. ex quibus hoc, & duo sequentia capita sunt accepta, non extant. In vetustis autem Pontificibus, quod et haec capita videtur facere legitur: cum magna Agarenorum classis ex Africa ad vastandam Romanam solivisti navigaret, Neapolitanos, Ansalpitanos, & Caeteros navibus Hostiam venisse, ut contra Agarenos pro defensione sancti Petri, & Romanae Urbis decurrerent. Quorum Principes Leo Papa ad se vocaverat, & cum ipsis multa tractarat. Atque ipsi pro suis verbis, quae ad hoc caput pertinent, sunt haec. Quos benigne in palatio Lateranensi suscipiens causam, pro qua venerant, inquiri. Illarum se ob aliud non venisse testati sunt, nisi ut suspensum legitur exaratum. Quorum pius Apostolicus credulus verbis, cura magno exercitu, & armorum prociaculo in civitatem Hostiam properavit, omnesque cum gaudio suscepit. Illi autem videntes summum Pontificem, omnes osculari coeperunt pedes ejus. Summus autem praeful Missam in ecclesia B. Aurei celebravit, omnibusque corpus Dominicum tradidit, atque orationem post perceptum corpus super eos donavit. Deus, cuius dextera B. Petrum ambulante in fluctibus, ne mergeretur, erexit: & Coepostolum ejus Paulum tertio naufragantem de profundo pelagi liberavit, exantj nos propitius, & concede, ut amborum meritis horum fidelium tuorum brachia contra inimicos sanctae tuae ecclesiae divinitus omnipotenti dextera tua corroborentur; & convalescant, ut de recepto triumpho nomen sanctum tuum in cunctis gentibus appareat gloriosum. Die vero altera postquam praedictus Pontifex reversus est à jam praedicta civitate, ipsi sceleratorum focii, sive participes (sicut Agareni) iuxta litus maris Hostiensis multis cum navibus apparuerunt. Praefati autem homines super illos facientes impetum, omnes superavere orationibus Apostolorum, & sancti Praefulis.

C. VIII. ¶ Ulter sui gregis Papa debet esse & praecipuus adiutor.

Item Leo.

Scire a vos oportet, quod nunquam ab aliquibus nostros homines sinimus opprimi: sed, si necessitas

a Burchardus libr. 2. cap. 11. Ivo part. 6. cap. 216. Pannorm. libro 3. cap. 168. b alit. Lathario. c Ivo part. 10. cap. 17. Pannorm. libr. 8. cap. 27. d Ivo part. 10. cap. 44. Pannorm. libr. 8. cap. 27.

nes, praedicti viri cum eis sine aliquo impedimento debeant ambulare.

¶ Maloin] Haec nomina sunt reposita, quemadmodum habentur in codicibus epistoliarum impressis & manuscriptis. Antiqua autem exemplaria Gratiani, & a vulgatis, & inter se valde hoc loco discrepant.

C. XVIII.

Item ejusdem Mauritis & Vitaliano, libr. 12. epist. 23.

Spliciter a glorie vestrae per filium nostrum Vitalianum, cum quo & tractetis, & verbo, & scripto mandavimus. Undecimo autem die mensis Iunii Ariulphus hanc epistolam, quam vobis direximus, transmisit: & ideo relegentes eam videte, si in fide sua Suanenses, quam reip. promiserunt, praestiterunt: obfidesque dignos, de quibus positis confidere, ab eis percipite: & insuper eos denuo i sacramentis obstringite, reddentes eis quod loco pignoris sustulistis, & sermionibus vestris eos sanantes. Si autem manifestissime cognoveritis, eos cum Ariulpho de sua subjectione & locutos fuisse, vel certe obfides ei dedisse; sicut nos Ariulphi epistola, quam vobis direximus, dubios reddidit, salubri consilio pertractantes, ne in aliquo anima vestra vel 2 nostra de sacramentis gravetur, quidquid utile reip. judicaveritis, peragite. Sed ita faciat gloria vestra, ut neque sit aliquid, unde possimus ab adversariis reprehendi, & neque in quo utilitas reip. (quod Dominus avertat) negligatur. Praeterea gloriosi filii (estote solliciti; quia quantum competi, hostis 3 multitudinem habet collectam, & in 4 Marchia dicitur residere: & si hic cursum, Deo sibi irato, mittere voluerit, vos loca ipsius (quantum vos Dominus adjuverit) depraedamini; aut certe sculpas 5, quos mittitis, solliciti requirant; ne dolens factum ad nos discaturat.

¶ Denuo] Absit haec dictio a codicibus epistoliarum impressis & manuscriptis: est tamen in vetustis etiam Gratiani, & apud Anselmum.

¶ Vestra vel] Haec duo voces non sunt in codicibus epistoliarum: sed apud Anselmum.

¶ Hostis] In epistola beati Gregorii partem legitur, hostem collectum habet: partem vero, hostis collectam habet. Apud Anselmum vero est, hostem collectam habet.

¶ In Marchia] In epistola impressa est, Narinas: in uno autem manuscripto codice, Narnia.

¶ Sculpas] In peritij vetustis, sicut etiam in codicibus B. Gregorii impressis & manuscriptis legitur, scultas. quae vox etiam apud Paulum Diaconum & alios scriptores significat exploratores, quod videtur etiam auctor glossae.

In regesto etiam legitur, quod B. Gregorius circulis Thusciae, ut contra Longobardos armarent, mandavit, & militanibus stipendia decrevit. Hoc ergo exemplo & praemissis auctoritatibus claret, quod sacerdotes, nisi propria manu arma arripere non debeant, tamen vel his, quibus huiusmodi officia commissa sunt, persuadere, vel quibuslibet, ut ea arripiant, sua auctoritate valent imperare.

¶ pars. Sed obijcit illud Nicolai ad Ludovicum & Carolum Reges.

C. XIX. ¶ Episcopi non debent militariibus occupari negotiis.

Reprehensibile s. valde constat esse, quod subintrusum die noctuque cum aliis fidelibus tuis contra piratas maritimos invigilare, ob idque Episcopi impediatur venire, cum militum Christi sit Christo servire: militum vero saeculi saeculo, secundum quod scriptum est,

a Polyb. ibid. Ansel. l. 12. c. 8. b al. Arnulphus. c alii. subditione. d comprehendit. orig. e al. scultas. f l'vop. s. cap. 334.

[Nemo a militans Deo implicat se negotiis saecularibus.] Quod si saeculi milites saeculari militia student, quid ad Episcopos & milites Christi, nisi ut vacent orationibus? b

¶ Epistola, ex qua sumptum est hoc caput, extat Roma in monasterio Dominicanorum; scripta Ludovico & Carolo Regibus, cuius initium est, Credimus ex Dei dono, in qua de Carolo, firmo more proprio ad ipsos convertens, queritur Pontifex, de quibus excusationes, & hanc praecipue, quae hoc capite continetur, nulli Episcopo Romano ad synodum quam ipse habere volebat, missi sunt. Propterea mutatus est titulus, qui antea erat, ad Carolum impetratorem.

C. XX. ¶ In mortem cuiuslibet hominis Episcopi se miscere formidet.

Item Gregorius Papa lib. 7. epistola prima, ad Solimanum.

Si in morte Longobardorum me miscere volueris, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Ducem Comites haberet, atque in limba confusione esset divisa. Sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido.

Ecce quod Nicolaus Papa prohibet Episcopos saeculari militia capiari: nec etiam contra maritimos piratas permittere eis ad pugnam accedere. Quomodo ergo Leo Papa adversus Saracenos eorum egreditur, & ut eos procul a littore arceat, populum undique vocat, & suorum iniurias praesentialiter vindicat, atque cum Gregorio milites ad arma trahit? Sed notandum est, quod saeculari Episcopi Levitica tantum portione esse contenti: quae, sicut in Levitico scriptum est, tantum numerantur, sic ipsum Deum solummodo in hereditatem accipiunt, dicentes: c. [Dominus pars hereditatis meae.] In nihil est commune cum Principibus saeculi, quia temporalia potestatem abiciunt, ne eorum occasione legibus Imperatorum obnoxii remaneant. Talibus nulla occasio relinquatur occupandi saeculari militia; quoniam de decimis & primitiis vivunt, tanquam filii summi Regis in omni regno a terrenis exactionibus liberi sint; ita, ut dicere soleant: [Venit d. Princeps huius mundi, & in nobis non habet quidquam.] Porro alii sunt, qui non contenti decimis, & primitiis, & praedia, & villas, & castella, & civitate possident; et quibus Caesar debent tributa, nisi Imperiali benignitate immunitatem ab huiusmodi promeruerint. Quibus a Domino dicitur. [Nobis dicit e qua sunt Caesaris, Caesar; & qua sunt Dei, Dei.] Quibus idem Apostolus [Reddite omnibus debita, cui tributum, respectum, cui vestigal, vestigal.]

C. XXI. ¶ Ecclesiae Imperatoribus non subnoxia.

Unde Ambrosius ad Marcellinum fratrem, epist. 33.

Convenio ipse a comitibus & tribonibus, ut Basilianeretur matura traditio, dicentibus Imperatoribus iure suo uti, eo quod in potestate eius essent omnia. Respondi, si a me peteret quod meum esset, id est, fructum meum, argentum meum, ius huiusmodi meum, non refragaturum; quanquam omnia, quae mea sunt, essent pauperum: verum ea, quae divina sunt, Imperatoris potestati non esse subiecta. Si patrimonium petatur: invadite; si corpus, occurtam. Vultis in vitam rapere? vultis in mortem? voluprati est mihi, non est me vallabo circumfusione populorum, nec altaris nebo vitam obsecrans; sed pro altaribus gratias immolabo. Horrebam quippe animo, cum armatos ad Basilicam ecclesiam occupandam missos cognoscerem; sed dum Basilicam vindicant, aliqua strages fieret, quae perniciem totius vergeret civitatis: orabam, nec urbis, vel potius totius Italiae busto superivertens infra. ¶ Mandatur, trade Basilicam, hoc est. [Dic]

a 2. Tim. 2. b al. gratiosi. orig. c Psal. 118. d Mat. Ioan. 14. e Mat. 22. Rom. 13. f Job. 2.

UNIVERSITÄTS- BIBLIOTHEK PADERBORN

quod verbum in Deum, & more:] nec solum dic ad-
 versus Deum, sed etiam fac adversus Deum. Mandatur,
 trade aliam Dei: Vigemus igitur præceptis regalibus:
 sed confirmamur scripturæ sermonibus, quæ respicit:
 [Tanquam a una ex insipientibus locuta es.] Et in ora-
 tione omnis Auxentium. ¶ Quid ergo turbamini? vo-
 lens nunquam jus b heretici: coactus repugnare non
 movi, potero dolere, potero flere, potero gemere: ad-
 versus arma milites Gothos quoque lachrymæ mea mea
 arma sunt. Talia enim sunt monumenta sacerdotis.
 Aliter nec debeo, nec possum resistere. & paulo inferius.
 ¶ Vinam esse securus, quod ecclesiæ hæreticis mini-
 me videtur: ad palatium Imperatoris irem libenter,
 si hoc congruet sacerdotis officio, ut in palatio ma-
 gis rectam, quam in ecclesiâ. Sed in consistorio non
 reus Christus solet esse, sed iudex. Causam fidei a-
 gendam in ecclesiâ quis abnuat. Si quis confidit, huc
 veniat. & in eadem epistola ad Marcellinum. ¶ Allegatur,
 Imperator licere omnia, ipsius esse universa. Respon-
 dit. Noli te gravare Imperator, ut putes te in ea, quæ
 civis sunt, Imperiale aliquid jus habere: noli te ex-
 tollere, sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus.
 longum est. ¶ Quæ Dei, Deo; quæ Cæsaris, Cæsari. ¶
 Ad Imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem ec-
 clesiâ. Publicitatem tibi innoxium jus commissum est,
 non factorem. Iterum dicitur, mandasse Imperato-
 rem, deo & ego unam basilicam habere. Respondi,
 non licet tibi illam habere. Quid tibi cum adultera?
 Adultera est enim, quæ non est legitimo Christi conju-
 gio copulata. Et in eadem oratione contra Auxentium.
 ¶ Naburthe sanctum virum, possessorem vineæ lux sci-
 mus interpellatum petitione regia, ut vineam suam da-
 ret, ubi rex successis vitibus, olus vile fereret, eumque
 respondisse, dabitur, ut ego Patrum meorum tradam
 hereditatem: Regem contristatum esse, quod sibi esset
 alienum jus relatione iusta negatum: sed muliebri con-
 silio deceptum; morte in agrum venisse. Sanctuse-
 nim Naburthe vites suas vel proprio cruore defendit. Si
 ille vineam non tradidit suam, nos trademus ecclesiâ
 Christi. Quid igitur à me responsum est contumaciter?
 Divi enim conventus, abdit à me, ut tradam Christi hæ-
 reditatem. Si ille Patrum hereditatem non tradidit,
 ego tradam Christi hereditatem? sed & hoc addidi, ab-
 dit, ut tradam hereditatem Patrum, hoc est, Dionysii,
 quoniam causa fidei defunctus est, hereditatem Eu-
 thorgi confessoris, hereditatem Myrochis, atque omni-
 um retro fideium Episcoporum. Respondi ego, quod
 sacerdotis est. Quod Imperatoris est, faciat Imperator.
 Præter illud, ut animam mihi, quam fidem auferat. & infra.
 ¶ Tributum Cæsaris est, non negatur. Ecclesiâ Dei est.
 Cæsari autem non debet adici: quia jus Cæsaris esse non
 potest templum Dei. Quod cum Imperatoris honori-
 ficentia dictum nemo potest negare. Quid enim hono-
 rificentiam, quam ut Imperator ecclesiæ filius esse dica-
 tur? Quod cum dicitur, sine peccato dicitur, cum gratia
 dicitur. Imperator enim bonus intra ecclesiâ est, non
 supra ecclesiâ. Bonus enim Imperator quærit auxi-
 lium ecclesiæ, non refutat. Et supra in eadem oratione.
 ¶ Si de meis aliquid posceretur, aut fundus, aut do-
 mus, aut agrum, aut argentum, id quod mei juris esset,
 respondere me libenter offerre: templo Dei nihil posse
 nec tardere illud, quod custodiendum, non
 generatim salutem. Deinde consulere me etiam Im-
 perator, quia nec mihi expedit redere, nec illi
 sibi esse consulam: recedat à Christi injuria. Hæc ple-
 nam humilitatis sunt, & ut arbitror, plena affectus ejus,
 quem Imperatori debet sacerdos.

¶ Caput hoc collectum est ex variis locis epistolæ ad Marcelli-
 num, & orationi contra Auxentium de basilicis non tradendis, ut suis
 locis notatis est, indultis prioribus citationibus quæ erant, & infra,
 atque ex istem locis multa sunt emendata.
 1 ¶ Deceptum] In originali statim post hoc verbum sequi-
 tur, Naburthe vites suas.
 2 ¶ Si de meis] Aptius est hoc locus, quantum licuit ex
 originali.

**C. XXII. ¶ De suis exterioribus ecclesiâ sol-
 vunt tributa.**
 Item Urbanus Papa.

Tributum a in ore piscis, piscante Petro inventum
 est: quia de exterioribus suis, quæ palam cunctis ap-
 parent, ecclesiâ tributum reddit. Non autem totum pi-
 scem jusus est dare, sed tantum staterem, qui in ore ejus
 inventus est: quia non ecclesiâ dari Imperatori, non Pon-
 tificali apex, qui in ore capitis ecclesiæ præminet, sub-
 jici potest Regibus: sed sanè, ut diximus, quod in ore
 piscis inventur, pro Petro & Domino dari jubetur, quia
 de exterioribus ecclesiæ, quod constitutum antiquitus est,
 pro pace & quiete, quæ nos tueri & defendere debent,
 Imperatoribus persolvendum est.
 4 pars. Quamvis etiam hujusmodi nos videantur Imperia-
 libus exactivibus subijcendi. Nam, cum tempore famis consisto-
 rum Agripporum terram sibi emerit Pharaos, atque sub eadem sa-
 me sua servituti cuncta subijceret, sacerdotibus b ita necessaria
 subministravit, ut nec possessionibus, nec libertatibus mudarentur, Do-
 mino extante pronuntiantes, sacerdotibus in omni gente liberos esse o-
 portere.

C. XXIII.

**Unde Constantius & Constant e hanc immu-
 nitatem dederunt ecclesiæ, de-
 cetero.**

In qualibet civitate, in quolibet oppido, vico, castello,
 in municipio, quicumque voto Christianæ religionis d me-
 ritum eximium, singularisque virtutis omnibus imitave-
 rit securitate perpetua potitur. Gaudere enim & glo-
 riari ex fide semper volumus, scientes, magis religioni-
 bus, quam officiis, & labore corporis, vel sudore no-
 stram remp. contineri. [Gratianus e quoque, Valenti-
 nianus, & Theodosius decreverunt, dicentes:] Univer-
 sos quos constituit custodes ecclesiarum esse, vel sancto-
 rum locorum, ac religionis obsequiis deservire, nullius
 attentationis molestiam sustinere decernimus. [Imper-
 ator Iustinianus f] Sancimus res ad venerabiles eccle-
 sias, vel xenones, vel monasteria, vel prochorophia, vel
 brephotrophia, vel orphanotrophia, vel gerontophomia,
 vel denique aliud tale consortium descendentes ex qua-
 licunque curialis libertate, sive inter vivos, sive mor-
 tis causa, sive in ultimis voluntatibus habita, à lucrati-
 vorum inscriptionibus liberas esse, & immunes; lege-
 scilicet, quæ super hujusmodi inscriptionibus posita est,
 in aliis quidem personis suum robur obtinente: in parte
 autem ecclesiastica, vel aliarum domuum, quæ hujus-
 modi piis consortiis deputatae sunt, suum vigorem pieta-
 tis intuitu mitigante.

**C. XXIV. ¶ De agro ecclesiastico Presbyter non
 cogatur censum persolvere.**
 Hinc etiam in Parisiensi concilio legitur.

Secundum g canonicam auctoritatem & consti-
 tutionem Domini Imperatoris Ludovici de ecclesia-
 stico agro, & manso, & de mancipiis, quæ ipse suis ca-
 pitulis i constituit, vel si quilibet pro loco sepulture
 aliquid largitus ecclesiæ fuerit, de decimis a etiam, &
 oblationibus fideium nullus quemquam Presbytero-
 rum aliquem censum persolvere cogat, nec quicquam

a In hist. Poly. lib. 4. tit. 25. b In hist. Sup. ead. non pila.
 c Marth. 2. & allegan.
 3 Marth. 17. b Genes. 47. c Codic. Theodosian. lib. 10.
 tit. 2. lib. 16. Anselm. lib. 4. cap. 14. d al. legu. e Ibid. lib. 6.
 f Cod. lib. 1. tit. de sacrosanct. eccles. l. 18. g Burchard. 2. cap. 21.
 lvo p. 3. c. 26. & c. 191.

cujuslibet ordinis, vel dignitatis exinde quidquam subtrahat, aut redhibitionem quamcumque exigat temporalem. Quod si fecerit, communionem usque ad satisfactionem privetur, & regia potestate dare cogatur.

¶ Burchardus & Ivo p. 3. c. 56. simile quiddam citant ex concilio Meldensi, c. 8. verum idem Ivo eadem parte c. 175. hoc idem asserit ex concilio Parisiensi, in quo videtur innovatum, quod nunc extat in concilio Meldensi, c. 63.

1 ¶ Capitulis] Videtur significari caput proximi sequenti, quod est lib. 1. capitularium, c. 91.

2 ¶ De decimis] In dicto capite 63. concilio Meldensi, & apud Ivoem, c. 175. legitur, neque de decimis, & oblationibus fidelium cuiquam Presbytero aliquem censum, &c. Ivo tamen c. 36. habet ut Gratianus.

3 ¶ Dare cogatur] In concilio est, hoc emendare legaliter cogatur. Ivo tamen ut Gratianus: Burchardus vero habet tantum usque ad verbum privetur.

C. XXV.

Item ex concilio Vuormaciensi, c. 58.

Sancitum b est, ut unicuique ecclesie unus mansus integer absque ullo servitio attribuat: & Presbyteri in eos constituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de decimis, neque de atriis, vel de hortis iuxta ecclesiam positis, neque de prescripto manso aliquid servitium faciant preter ecclesiasticum. Et si aliquid amplius habuerint, inde majoribus e suis debentur servitium impendant.

¶ Abest caput hoc a plerisque versu exemplaribus, habetur tamen locus indicari.

Hinc datur intelligi, quod de his, que imperialis beneficio, vel a quibuslibet pro beneficio sepultura ecclesia possidet, nullius iuri, nisi Episcopi, tenetur ascripta. De his vero, que a quibuslibet emerit, vel vivorum donationibus acceperit, Principibus consuetudine debet obsequia, ut & annua eis persolvantur tributa, & convocato exercitu cum eis proficiatur ad castra. Quod tamen hoc ipsum non sine consensu Romani Pontificis fieri debet.

C. XXVI. ¶ Absque auctoritate Romani Pontificis ad comitatum Episcopi proficisci non audeant.

Unde Gelasius Papa Elpidio Episcopo.

Quo d' ausu, qua temeritate tuleris, Ravennam te parate proficisci, cum canones evidenter precipiant, nullum omnino Pontificum, nisi nobis ante visis, atque consultis, ad comitatum debere contendere? Quemadmodum tibi puras licere, quod non licet; nisi, quod hoc officio carere festinas, quo his excessibus te ostendis indignum?

1 ¶ Contendere] In Polycarpo hac sequuntur. Quod cum longavi vel atate, vel honore Pontificis Pistoriensis, Lucensis & Fesulanus nuper monstratur fecisse; tu qui paucorum dierum fungi sacerdotio videris, quemadmodum, &c.

C. XXVII. ¶ Absque metropolitani consilio, vel provincialium Episcoporum ad Imperatorem Episcopi non pergant.

Item ex concilio Antiocheno, c. 17.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, vel omnis omnino, qui est sub ecclesiastica regula constitutus, preter consilium, vel literas eorum Episcoporum, qui sunt intra provinciam, & maxime metropolitani ad Imperatorem perrexerit: hunc abdicari & ejici non solum de communionem debere, sed etiam propria dignitate privare decernimus g tanquam molestum, & im-

a Ext. de censibus, e. sancitum. b Capitul. l. 1. c. 91. Burch. lib. 3. c. 52. Ivo p. 3. c. 55. & p. 16. c. 292. c al. servitium.] vera lectio. d Anf. l. 6. c. 117. Deinde dicit l. 1. c. 39. Polyo. l. 1. m. 17. e Et in Aquilgr. c. 72. f Anf. l. 6. c. 124. Burch. l. 2. c. 177. Ivo p. 6. cap. 268. g abest ab orig.

portunum imperialibus auribus contra ecclesiastica constituta.

Reprehenduntur a ergo Gallicani Episcopi a Nicolao, quoniam Apostolica auctoritate conserpta potius arma sequi elegerant, quam Apostolice consuetudine sese representarent. Quare quomodo proficiscerent comitatum possunt intelligi, non sicut Imperatorem, ut arma sibi auxiliarentur, sed ipsam eum exercitum suo quotidiani orationibus Deo commendent. In quo casu auctoritas illa Sardicensis concilii loqui videtur: in cuius oblatio capere Olius Episcopus dixit legitur.

C. XXVIII. ¶ Qui a religiosis Imperatoribus vocati Episcopi non fuerint, ad comitatum non proficiantur.

Si t vobis, fratres charissimi, placet, decernite, ne Episcopi ad comitatum e accedant, nisi forte hi, qui ad religiosis Imperatoribus i vel invitati, vel vocaverint. Sed quoniam saepe contingit, ut ad misericordiam ecclesie confugiant, qui injuriis patiuntur, & qui poeantes, in exilium, vel in insulas damnantur, aut eorum quamecumque sententiam suscipiunt: ideo subventendum est his, & sine dubitatione eis esse precepsa per ecclesiam indulgentia.

Hoc capitulum ferri isdem verbus habetur in collectione Isidori, & codice canonum, nec longe diserepat a sententia grati canonum.

1 ¶ A religiosis Imperatoribus] Hanc loca in collectione Isidori, & codice canonum legitur, religiosis Imperatoribus literis, nempe græce, πατρις τῶν τῶν, οἷς αὐτὸ ὁ δὲ λέγειται ὁ βασιλεὺς ἡμῶν τοῖς ἐκείνῳ ἀγαπῶμεν μετὰ βαδιστο.

Lacet ergo pralatis ecclesie exemplo beati Gregorii d ab Imperatoribus, vel quibuslibet ducibus defensionem fidelibus populis. Lacet etiam cum beato Leone e quoslibet ad sui defensionem contra adversarios sancti fides viriliter adhortari, atq. ad rem insulam prael arcendam quosq. excitare. Effusionem vero sanguinis ab Episcoporum sua, vel Imperatorum auctoritate imperare licet.

C. XXIX. ¶ Sacerdotes ibi consentiant fieri iudices, ubi iurjurando indulgentia promittitur.

Unde in Toletano concilio 4. c. 30. legitur.

Sæpe f Principes contra quoslibet majestatis obsequiosos sacerdotibus negotia sua committunt. Quod verò Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentiant Regibus fieri iudices, ubi iurjurando supplicium indulgentia promittitur, non ubi discriminis sententia præparatur. Si quis ergo sacerdotum contra hoc commune consultiu discussor in alienis periculis extiterit, reus effusi sanguinis apud Christum, & apud ecclesiam perdat proprium gradum.

C. XXX. ¶ Non debent agitare iudicium sanguinis, qui sacramenta Domini tractant.

Item ex concilio Toletano II. c. 6.

His, b à quibus Domini sacramenta tractanda sunt, iudicium sanguinis agitare non licet. Et ideo in gnopere talibus i excessibus prohibendum est: ne indifferetæ præsumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum est, sententia propria iudicare presumant; aut truncationes quibuslibet personis per inferant, aut inferendas precipiant. Quod si quisquam immemor horum præceptorum, aut in ecclesie sua fra-

a Sup. ead. reprehensibile. b Anf. l. 6. c. 120. Poly. l. 4. m. 17. c 509. m. 17. d Sup. ead. ut pridem. e Sup. ead. m. 17. f Burch. l. 2. c. 149. Ivo p. 6. cap. 222. g Et quia sacerdotibus, Burch. l. 2. c. 101. Ivo part. 5. c. 315.

missi, aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit, concessi ordinis honore privetur, & loco sub perpetuo quoque damnationis teneatur ergastulo religatus. Cui tamen communitio ex hac vita non est neganda propter Domini misericordiam; qui non vult peccatoris mortem, sed ut convertatur, & vivat.

Causa etiam absq. iudiciali auctoritate membrorum truncationes, & domorum incendia facere prohibentur.

C. XXXI. *¶* Membra detruant, domos incendens, absq. iudiciali auctoritate excommunicentur.

Unde in decretis Eutylichiani Papa:

Si quis membrorum truncationes, aut domorum incendia fecerit, sive e facere iusserit, aut facienti consenserit, quousque de his unicuique legaliter, & amicebiliter coram Episcopo civitatis, aliisque civibus non emendaverit, ab ecclesia se privatim agnoscat. Si vero post a secundam & tertiam conventionem cuncta, in quibus arguitur, non emendaverit, tanquam ethnicus in publicanas ab omni Christianorum collegio e separetur.

6 pars. De incendiariis quoq. Innocentius secundus in responsali s. concilio, c. 18. generaliter constituit dicens.

C. XXXII. *¶* Domos incendens gratia vel odio alicuius, excommunicentur.

Pessimam siquidem, & depopulatricem, & horrendam incendiariorum militiam auctoritate Dei, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli omnino detestamur, & interdicimus. *Graviter.* ¶ Si quis ergo post huius nostræ prohibitionis promulgationem malo studio, sive pro odio, sive pro vindicta ignem apposuerit, vel apponi fecerit, aut appositoribus consilium vel auxilium scienter tribuerit, excommunicentur: & si mortuus fuerit incedens Christianorum careat sepultura, nec absolvatur, nisi damno, cui inultit, secundum facultatem suam restituerit, iuret se ulterius ignem non appositurum. Poenitentia autem ei detur, ut Hierosolymis, aut in Hispania in servitio Dei per annum integrum permaneat. Si quis contra Antiepisopus, vel Episcopus hoc relaxaverit, damnatur rebanar, & per annum ab officio Episcopali absteret sine Regibus & Principibus faciendâ iustitiæ facultatem, consilium Episcopis & Archiepiscopis, non negatur.

C. XXXIII. *¶* Homicida est, qui publicam funem non habens, aliquem occidit, vel debilitat.

Item Augustinus in libro de civitate Dei.

Quicunque percutit malos in eo quod mali sunt, & habet i causam interfectionis, minister Dei est. Quivero sine aliqua publica administratione maleficium, homicidium, & adulterium, perjurium, vel quemlibet criminulosum interfecerit, aut truncaverit, vel membris debilitaverit, vel homicida, iudicabitur, & tanto acrius, quanto non sit sub Deo concessam potestatem aditive usurpare non timuit.

¶ Prima pars huius capituli usq. ad vers. Qui vero: citatur supra, ead. q. 1. qui malos. ex Commentariis B. Hieronymi in Exeg. dicitur, ubi etiam habetur.

¶ Et habet causam J. Supra ead. q. 5. qui malos. Et rapud. Hieronymus, & in glossa ordinaria, Pannormia; apud Ivoem. par. 1. c. 14. legitur, habet vasâ. Exponitur enim illa. Exequitur verbis. Vnusquisque vas interfectionis habet, sed apud Bernardum & Ivoem, eadem par. c. 171. legitur. vi. apud Gratianum.

7 pars. De his autem, qui simul hominem vulnerant, quarum, si illi mortuus fuerit, qui eorum homicidæ reatum, incurrat.

¶ Exco. b. Poly. l. 2. tit. 15. Bur. l. 1. c. 30. Ivo p. 13. ca. 40. c. vel J. Burd. & Matib. 18. e. al. consertio. f. & in conc. Rheimsi sub Eugenio II. c. 18. Pann. l. 2. c. 154. g. Bur. l. 6. c. 91. Ivo p. 114. & 171. Pann. l. 2. c. 154.

C. XXXIV. *¶* Si plures contra unum rixentur, quâ pondâ quisq. eorum feriantur.

De his ita statutum est in concilio apud Vermerias.

Si a quatuor aut quinque homines, seu etiam plures contra unum hominem rixati fuerint, & ab his vulneratus, mortuus fuerit, quicumque eorum plagam ei imposuit, secundum statuta canonum, ut homicida iudicetur: reliqui autem, qui eum impugnant, volentes eum interficere, similiter poenitent. Qui vero nec eum impugnant, nec vulnerant, nec consilio, nec auxilio cooperatores fuerunt, sed tantum adfuerunt, extra notam sint.

CAUSA XXIV.

Quidam Episcopus in hæresim lapsus aliquot de sacerdotibus suis officio privavit, & sententia excommunicationis notavit. Post mortem de hæresi accusatus damnatur, & sequaces eius cum omni familia sua.

- 1. Hic primum quaeritur, an lapsus in hæresim possit aliquis officio privare, vel sententia notare.
- 2. Secundo, an post mortem aliquis possit excommunicari.
- 3. Tertio, an pro peccato alicuius tota familia sit excommunicanda.

QVÆSTIO I.

Quod autem ab hæretico aliquis deponi, aut excommunicari non possit, facile probatur. Omnis enim hæreticus aut iam damnatam hæresim sequitur, aut novam confugit. Qui vero hæresim damnatam sequitur, ejus damnationis se participem facit.

Unde cum Achatius absq. synodali auctoritate ab Apostolico se damnatum quereret, contra Gelasium scribit, dicens.

C. I. *¶* Qui in eam damnatam hæresim labitur, ejus damnationis se participem facit.

Achatius non est factus inventor novi erroris, sed veteris imitator: atque ideo non erat necessarium, ut adversus eum nova sententia prodiret, sed antiqua tantummodo renovaretur. Factus sum itaque executor veteris constituti, non promulgator novi. Quicumque enim in hæresim femel damnatam labitur, ejus damnatione seipsum involvit.

¶ Sententia huius capituli est eadem cum sententia capitis paulo post sequenti, id est, Achatius, quamvis verba discrepent.

C. II. *¶* Non est retractandum, quod semel synodus statuit contra unamquamq. hæresim.

Item Gelasius in epistola ad Episcopos Dardania.

Majores b. nostri divina inspiratione cernentes necessario præcaverunt, ut quod contra unamquamque hæresim coacta semel synodus pro fidei & communionis & veritate catholica atque Apostolica promulgasset, non sineret novis posthæc retractationibus mutari: ne pravus occasio præberetur, quæ medicamentum fuerant statuta, pulsandi, sed auctore cuiuslibet infania, ac pariter errore damnato, sufficere judicaverunt, ut quisquis aliquando huius erroris communicator existeret, principali sententia damnationis ejus esset obstrictus, & infra. ¶ Sic Sabellium damnavit synodus: nec fuit necesse, ut ejus sectatores postea damnarentur, singulas visitim synodos celebrari: sed pro revere consuetudinis antiquæ cunctos, qui vel pravitate illius, vel communionis extitit participes, unâ

a Bur. l. 6. c. 42. Ivo part. 10. c. 170. b. Poly. lib. 9. tit. 79. c. al. fide.